

PESNIK NEUKROTIVE IMAGINACIJE

(Bratislav R. Milanović: *Pisma iz prastare budućnosti*,
Zavod za izdavanje udžbenika, Beograd, 2009)

Knjiga *Pisma iz prastare budućnosti* je nesumnjivo sam vrh Milanovićevog pevanja jer oličava sintezu njegovih poetičkih napora i filozofsku usmerenost njegovih pogleda na svet. Ovo je knjiga-koncept koja je nastajala postupno kao što nastaje sistem mišljenja u snažnom spoju iskustva i idejnih stremljenja. Poznavanja života i poznavanja poezije. Kao, uostalom, i poznavanja sebe.

O čemu Milanović tako suvereno peva posle četiri decenije hoda po mukama i lutanja po zvezdama duha koje su plodile i mamile. O samim osnovama bitisanja, o biću poezije i jezika, te tajne nad tajnama koja se nikad do kraja neće odgonetnuti. I nadasve o ljubavi kao osi sveta, temelju poezije. Između ljubavi i poezije ovde se stavlja znak jednakosti. Žena i pesma su za pesnika kao što je Milanović dve poluge koje drže svet i zato se povremeno sažimaju, te kad peva o jednoj misli i na onu drugu.

Bratislav R. Milanović je još od prvih zbirki ponirao u prapočetke civilizacije i iz toga izvlačio smisao današnjih zbivanja. Krug je ono što on prepoznaje kao stvaralački okvir u kojem je sve što dotiče misao i što je uslovljava. I što je kao bumerang baca nanovo onome ko od nje stvara svet. Ko je spreman da joj se podredi, da joj služi i da od nje sačeka plod.

Pisma iz prastare budućnosti su knjiga čvrste strukture koju čine tri celine: „Povratak“, „Nespokoj“, „O snovima“ i „Bruz“, ali koju refreni i lajtmotivska ponavljanja čine kompaktnom, zgusnutom i dinamičnom celinom. Prvi ciklus označava povratak u stanje uzavrele emocionalnosti od pre tri decenije i mentalno je aktivira: „Tu u nevinoj prošlosti/ san je još uvek san.“ A život sa svim izazovima i udarcima je naprosto nestao i ostala je samo poezija koja se rvala sa tim životom i koja će uskoro, kako poetsko ja sluti, govoriti mesto njega koji će biti prekriven snegovima. Ovde se uspostavljaju dva vremena. Istorijsko vreme i neprolazno (mlado) vreme poezije: „Pišem ti, jer samo tako mogu da se vratim/ među oblike meke i sjajne kad odškrinem/ vratnice na tvome dvorištu što sad ne postoji./ I poželim da me upije njegova dubina.“ Od minule strasti koju je pokrenula žena ostala je strast stvaranja poezije, sama pesma kod koje je „svetlost još uvek svetlost“, logos, sama suština bitisanja.

„Nespokoj“ označava korak dalje od iskustva ljubavi, on je uspinjanje ka pesmi, nadgradnja prethodnog doživljaja. Prenošenje u apstrakciju, geometrizacija misli, izlaz iz telesnog: „Sazrevaju sokovi u grozdovima mojih žlezda/ i previru u tvar koju pretvaram u slova:/ iscrtavam njima trideset tvojih likova/ – oznake kraj puta gde sam doživio udar/ mu nje što oživljava zamrli krvotok...“ Ovde se najeksplicitnije skicira stvaralački postupak i smisao iskustvenog u umetničkom delu, gde mitovi ipak, ostaju mitovi. A deo tog iskustva su i oni duhovni darovi bliskih prijatelja ili savremenika, koji se ne imenuju, ali čije je prisustvo naznačeno kroz naslove njihovih knjiga kao što su *Fascikla* i *Karantin*. Pesnik zapisuje

svoj stvarni angažman da bi se poezija unapredila i izborila za bolje mesto u društvu: „Dok slažem ovaj venac čini se da mi, u snu/ Svet okreće iskričavo, nepoznato lice./ Na njemu se ni slutiti ne da ono što je bilo:/ otrovi, kasapi, ratovi, i gusta praznina/ od koje smo bežali u prašumu pesme, i sve/ smo, umesto na papiru, na maramici srčanoj/ beležili Mi goli divljaci s bulevara (...) rečenice što su se same slagale u redove, na stranice/ najstvarnije u mom nepostojanju.“ Zapaža se da se stvarnost napisanog podiže iznad stvarnosti tela, biografskog postojanja što je vrhunski aksiom vere u napisano, kao i u ciklusu „O snovima“ u kojem se traga za *Jedinstvenom knjigom*, za nečim što je ravno supstratu proživljenog, za nekom vrstom esencije duhovnog jer, „tamo kod tebe, plod je još uvek plod“.

U „Bruju“ se nastavlja započeto uznošenje reči i poezije koja je sinonim za pesnikov život jer bez reči on se oseća kao neko ko je u koroti. Refreni iz prethodnih pevanja usložnjavaju poimanja umetnosti i njenih vrednosti u vremenu jer istorija izneverava život, samo ga poezija vaskrsava: „...tamo kod tebe istina je još uvek istina./ Znam: drukčije se ukrštaju slogovi/ Sa slikama u tvom jeziku otežalom/ od suštosti. I tvoje ćutanje biće/ prisna dolina između dve reči:/ tamo kod tebe zanos je još uvek zanos“, i to je skoro vidljivo skicirana predstava o poeziji koja slavi život u samoj njegovoj suštini: prenoseći osećanja, strast, patnju, veru, lepotu, neokrnjenu vremenom, tu misteriju bitisanja koja izvire iz srca stvari jer i Milanović, kao i Nastasijević, Miljković, Malarme i Rembo, veruje da „reč nije pojmovna oznaka nego sama stvar u svojoj biti“. Izdvajajući poeziju kao dragocenost iz svega pesnik na kraju ispoveda svoju sudbinu: „Na meni je da se sa ovog mesta uznesem/ u tvoje prostore iza ruba, gde već postoji/ dugo obdelavan vrt u čijim će dubinama/ suštost moja da se u suštosti tvojoj ogleda:/ tamo, kod tebe, plod je još uvek plod.“ Šta se više može u životu koji je dat za određeno vreme no da se celinom bića prenese u duhovno, u lepotu koja je nadlična i koja se zavetuje svetu za sva vremena i ustupa se riznici vaskolikog stvaranja kroz vekove... Ima li većeg uspeha od toga, većeg smisla u besmislu savremenog doba.

Naslovnom sintagmom „prastara budućnost“ Milanović definiše taj krug koji je dinamičan i u kojem se smenjuju vremenske deonice u kojima se prelivaju stvaralačke energije. Prastara budućnost je zapravo mlada prošlost, odnosno večna sadašnjost pesme koja nastaje i uvek se iznova podmlađuje u čitanjima koja slede. Vremenski planovi se ukidaju i nanovo uspostavljaju u lirskom sižeju koji počiva na pismu davnoj ljubavi što isijava novom kreativnošću. I drugačijem doživljaju sebe.

Intonirana testamentarno, knjiga je stražilovski lirska i setna. Po prostranstvima dalekim od pre tri decenije (a gle, i azbuka počiva na tom broju) pesnik zakoračuje kao po osunčanoj dolini čijim je sjajem davno bio opčinjen i ponovo proživljava groznicu tog sjaja. Predeo u kojem se dogodila ljubav uvek ima vrelinu prvobitnog doživljaja. I uvek se misaono umnožava kao lik u parčićima razbijenog ogledala. Ona, ta, koja je jednom davno razbuktna požar opet titra pred očima podmlađenog lirskog junaka i velikom evokativnom snagom budi i pokreće Eros, damare bića koje se osnaženo sabira u pesmu, suštu dvojniciu te nedorečene ljubavi.

Bratislav R. Milanović ima ugled koji su mu obezbedile prethodne zbirke, no *Pisma iz prastare budućnosti* pokazuju da je on oduvek bio veliki a ne samo dobar pesnik, poput Crnjanskog ili Tina Ujevića. Strast stvaranja i patnja zbog prolaznosti su iskazane na način kako su to činila ova dvojica velikih liričara i velikih patnika, jer ova knjiga implicite sadrži

silinu patnje i „Stražilova“ i „Svakidašnje jadikovke“, ali i lepotu ushita ženskim bićem i poezijom kao u Lazinoj pesmi „Santa Maria della Salute“.

No, poezija je ipak nesumnjivo centralna tema ove knjige, njena sudbina i značaj za pesnika, za svet u krajnjem slučaju, i čini se da dosad u srpskoj poeziji nije napisana takva oda poeziji kao fenomenu. Poezija koja se poistovećuje sa ženom u čarima i dejstvu na pesnika. Ona ga je učinila onim što jeste, on u njoj vidi svrhu svog rođenja. On je opijen njenim tajnama koje počivaju na izvorima jezika iz kojeg niče. Ona je njegova najdublja stvarnost. Sav proživljeni život ima višestruku vrednost jer je kao armatura podupro svodove poezije koja je rasla na rhotinama minulih dana, minulih zanosa i htenja. Ona je, konačno, plod svih saznanja i proživljenih čulnih doživljaja jer vaskrsava energiju koja je tkala slike na razboju neukrotive imaginacije, te bi se na osnovu ove knjige bezmalo mogla oslikati jedna velelepna kompozicija ili mural na zidu pesnikove rodne kuće na kojem bi se u svim tonovima jarkih boja baškarila svemoćna i neuhvatljiva Ona – poezija. Ženski princip. Erotična, plodonosna i neponovljiva. Pesa-žena, Vladarka i Gospodarica pred kojom se ne uzmiče, sa kojom se stapa u najerotičniji zagrljaj. Kojoj se predaje sopstveno biće zarad rođenja bića pesme koja je vanvremena i svepostojeća. I koja nema smrti i koja je budućnost imena.

Poezija se tako pojavljuje kao zamena za telo, za sve što se ne može zadržati u posedu kad dođe konačni čas. Kada prošlost nestane i samo je reči mogu vratiti jer: „ovde i grad se u rečima jedva raspoznaje/ a poneka senka tek mine kao da dolazi iz prastare rupe u prostoru/ da se uveri da na ovoj ruševini/ cveta pelen, vreba izgon, buja strah.“ Sasvim ovlašno u ovoj knjizi data je stvarnost jer ona je u pozadini, prvi plan pripada poeziji, jeziku, rečima.

Maestralno izvedena, ova knjiga je delo metafizičara koji je dosledno lirskim sredstvi- ma izveo svoj filozofski sistem u kojem iz slika izvire mudrost, a iz misli muzika i lepota. Jedan pogled na radni sto, budi život: iz stvorenog zašumi život, zablista lepota, zažubori voda: „I poželim da oboma vratim prvobitni lik“ (i poeziji sebi) da rekreira prvotnu lepotu sna, „san je najveća istina“, davne radosti, celinu. Između želje i ostvarenja nema distance. Sve je potvrđeno, dometi koje su prethodne zbirke sugerisale. I ako je san svakog pesnika apsolutna poezija, a jeste, kod Milanovića san je još uvek san, i to na javi: stvorena apsolutna poezija.